

EN BILL MASEN

és en un hospital de Londres amb el cap embenat i es perd la pluja de meteorits més espectacular que s'hagi pogut veure mai. Però quan finalment es treu les benes dels ulls, l'endemà al matí, es troba que un estrany silenci plana sobre la ciutat i als carrers només hi ha persones cegues que volten, desorientades,

i fugen dels trífids, unes plantes grotesques i perilloses de més de dos metres d'alçada. Aviat es toparà amb la Josella, una altra afortunada que també ha conservat la vista, i junts miraran de sobreviure, conscients que el món que coneixien no fa ni vint-i-quatre hores ha desaparegut per sempre.

01 PRESENTACIÓ I OBJECTIUS

Aquesta guia de lectura per al llibre *El dia dels trífids*, de John Wyndham, vol ser un recurs de suport per abordar i aprofundir en l'obra. Tenint en compte que el llibre és una reedició, si s'escau, reflexionarem amb l'alumnat sobre el sistema de producció i circulació del material escrit. A continuació trobareu un conjunt de preguntes per preparar la lectura i fer-ne un seguiment. La proposta s'acompanya d'activitats

complementàries i optatives que es poden dur a terme a l'aula després de la lectura. Al final de la guia es plantegen opcions de debat a partir d'elements del llibre. Els objectius d'aquesta guia són consolidar la lectura i la comprensió lectora per evidenciar els elements més importants, fomentar la lectura i l'esperit crític.

02 PRESENTACIÓ DE L'OBRA

El dia dels trífids és un novel·la postapocalíptica escrita per l'anglès John Wyndham, un referent de la literatura de ciència-ficció. Aquesta és la primera novel·la que Wyndham signa amb el seu nom real, tot i que ja havia publicat altres obres amb pseudònim. *El dia dels trífids* és considerada un dels clàssics de la ciència-ficció.

La història ha estat adaptada diverses vegades en diferents mitjans, com el cinema (1962), la ràdio (1957, 1968 i 2008) i la televisió (1981, 2009). El llibre ha estat elogiat per altres escriptors de ciència-ficció, deixant-lo com una de les 13 millors novel·les del gènere, com una "història immortal", detallista, original, sorprenent.

John Wyndham Parkes Lucas Beynon Harris va néixer el 10 de juliol de 1903 a Knowle, Warwickshire. El seu pare era un advocat gal·lès i la seva mare era filla d'un ferrer acomodat.

El 1911 els seus pares es van separar i va anar a viure amb la seva mare i el seu germà petit. Els nens van gaudir molt els seus anys a Bedales, un internat a Hapshire on Wyndham va estudiar entre 1918 i 1921 (diuen que la descripció física del personatge Michael Beadley està basada en el director del centre).

La primera cosa que va escriure Wyndham va ser un conte de ciència-ficció anomenat *Vivisection*, que va aparèixer publicat el 1919 en el diari de l'escola. Podria estar basat en la novel·la de H.G. Wells, *L'illa del Dr. Moreau*. En general, tota l'obra de Wells hauria influenciat molt la trajectòria literària de Wyndham.

A partir de 1925 va intentar publicar algun dels seus escrits, nombroses històries gòtiques que no van acabar de quallar. Va intentar escriure sobre bruixeria i vampirs però la lectura del llibre *American Pulp Amazing Stories* el va fer canviar de rumb i el va inspirar per escriure ciència-ficció i publicacions en sèrie per revistes.

La seva primera obra va ser *Worlds to Barter*, publicada a la revista *WonderStories* el 1931. El 1935 va publicar *The secret people*, la seva primera novel·la de ciència-ficció. També va escriure novel·la negra, en aquesta època, com *Foul Play Suspected*.

La curiositat! Les obres dels anys 30 de Wyndham van aparèixer sota diversos pseudònims com John Beynon i John Beynon Harrys (no utilitzarà el seu nom real fins a 1950).

Amb el començament de la Segona Guerra Mundial, la seva carrera es va aturar temporalment, i es va dedicar a treballar per l'administració. Quan va tornar a escriure es va afegir a un corrent literari de la ciència-ficció que buscava donar profunditat als personatges, més enllà d'una trama interessant, tal i com feia H. G. Wells.

El *dia dels trífids* es publica el 1951. Amb aquest llibre, Wyndham aconsegueix arribar a un públic molt ampli. La idea li va venir un dia que caminava pel camp durant una ventada. En una entrevista, anys més tard, va dir que els arbres i els matolls volaven per la carretera i va pensar que seria horrible que una planta es pogués moure, et pogués agafar i fliar-te. Així va començar *El dia dels trífids*.

Els trífids ja havien aparegut anteriorment en una petita sèrie de Wyndham, però aquestes plantes venien de Venus en comptes d'haver estat modificades genèticament a la Terra.

Altres novel·les de John Wyndham són *El kraken aguaita* (1953), *Les crisàlides* (1955) i *Els cucuts a Midwich* (1957). L'obra de Wyndham se centra en les reaccions de la gent normal i corrent davant de circumstàncies extraordinàries. Situa els personatges en ambients quotidians, còmodes i familiars que es tornen hostils, estranys, i en els quals hauran de prendre decisions difícils per sobreviure. En un article publicat l'any 1961, Wyndham diu: "Suposo que vull treure la gent fora del seu conservadurisme, tenim massa tendència a pensar que res canvia, i no puc acceptar aquesta mena de complacència que creu que el que està establert funcionarà sempre.". A tot això s'hi han de sumar les interpretacions històriques que s'han fet de la seva obra, les quals han estat llegides com a metàfores de les preocupacions de l'època, com la Guerra Freda.

"Pensava que vivíem en un món estable. Però ja no. Les coses inusuals i dolentes estan massa a prop de la superfície, la salvatgeria dels alemanys i els japonesos en l'última guerra ens ho va mostrar... La natura, també, és molt menys dòcil del que la gent es pensa. Només s'han domesticat les hostilitats més òbvies."

John Wyndham va morir d'un atac de cor l'11 de març de 1969. Els seus llibres, com tots els clàssics, no només van aconseguir reflectir els malestars de la seva època sinó que no han envellit gens, i han arribat en bona forma fins als nostres dies.

03 ABANS DE LA LECTURA: LA CIÈNCIA-FICCIÓ AL SEGLE XX

Els llibres de John Wyndham han estat etiquetats com a "ciència-ficció" tot i que cal tenir en compte que ell va rebutjar sempre aquest terme. Ell preferia descriure les seves obres de maduresa com "fantasia lògica" o "ficció raonada".

Segons l'[Enciclopèdia catalana](#), la ciència-ficció és un gènere literari i cinematogràfic basat en ingredients de caràcter extraordinari però racionalitzables per la imaginació, centrat generalment en el desenvolupament de les possibilitats atribuïdes a la tècnica i a la ciència.

El terme "scientifiction" apareix per primera vegada el 1927 en la publicació *Amazing Stories*, editat per Hugo Gernsback. És entre els anys 30 i 40 que es comença a utilitzar de forma recurrent el terme ciència-ficció.

Els orígens de la ciència-ficció¹ es podrien remuntar a la *Història vertadera* de Lluçia de Samosata (150 dC) que narra les aventures

d'uns viatgers després de travessar les columnes d'Hèrcules i que inclou una visita a la Lluna i una guerra interestel·lar. Un altre precedent del gènere podria ser l'*Utopia* de Thomas More (1516). De totes maneres, la primera obra considerada de ciència-ficció és el famós *Frankenstein*, de Mary Shelley (1818). Aquesta novel·la explora les terribles conseqüències d'un descobriment científic.

La influència més gran en l'obra de Wyndham va ser l'escriptor H.G Wells, autor de *La màquina del temps* (1895), *La guerra dels mons* (1898), *L'home invisible* (1897) i *L'illa del doctor Moreau* (1896). Wyndham va aconseguir combinar la serietat i l'angoixa de les anomenades *Scientificromance* –terme per designar la ciència-ficció primerenca, que combinava la ficció amb elements de l'escriptura científica– de Jules Verne, H. G. Wells i Arthur Conan Doyle, amb tota la potència imaginativa i el joc creatiu de la ciència-ficció, convertint sempre les seves trames en fets plausibles.

1 Alguns dels autors que aquí apareixen són citats a la pròpia obra de Wyndham, com Shelley, Wells, Huxley...

Aquesta segona meitat del segle XX ens deixarà autors com James Blish, Ray Bradbury, John Christopher, Arthur C. Clarke, Frederik Pohland Robert Silverberg. Tots aquests autors, com Wyndham, combinen la imaginació amb el caràcter plausible de les seves trames. És en aquesta època que el cinema també comença a explotar les pel·lícules sobre invasions galàctiques, desastres mundials i mutacions genètiques.

Amb l'arribada de *Star Trek* i *Star Wars*, cap als anys 70 i 80 i la novel·la *Guia galàctica per a autoestopistes*, de Douglas Adams, la ciència-ficció passa a ser un fenomen de masses.

Idea! I si llegiu alguna altra novel·la de ciència-ficció, o només algun fragment? Pot servir per parlar dels elements. *El dia dels trífids* pot permetre també establir connexions amb altres novel·les postapocalíptiques inspirades en aquesta com, per exemple, *El mecanoscrit del segon origen*, de Manuel de Pedrolo. Al final de la guia us adjuntem una llista de lectures perquè els joves s'enganxin a la ciència-ficció.

04 DURANT LA LECTURA: CONVERSA LITERÀRIA

- Un cop llegit el primer capítol, que presenta el protagonista i la situació inicial de la novel·la. Estàs d'acord amb els crítics literaris que consideren que les trames creades per Wyndham són fantasies plausibles? Per què?
- En el segon capítol s'explica de quina manera es van introduir a la Terra els trífids¹ i quina relació té el protagonista amb aquesta espècie. Els fets que es narren estarien inspirats en experiments biològics que es portaven a terme durant la Guerra Freda a la Unió Soviètica. T'ha semblat interessant aquest capítol? Veus connexió amb els fets que estaven succeint a Europa en aquell moment? Què n'opines?
- Una de les proeses estilístiques més importants que se li atribueixen a Wyndham és la creació d'aquesta sensació constant d'amenaça i malestar. Hi estàs d'acord? Com creus que ho aconsegueix? Què et crea més angoixa o terror de la història que s'està explicant?
- Creus que el llibre té ritme o se t'ha fet lent? Wyndham, a més de l'acció de la trama, introdueix moltes reflexions filosòfiques i morals en la seva novel·la. Creus que aporten profunditat o pel contrari la trama? Reflexiona i argumenta la teva resposta.
- Quin to creus que predomina en la novel·la? Un to optimista o pessimista? Argumenta la teva resposta (Pots dividir la novel·la en parts, o per personatges, per atribuir a cada una de les parts un to diferent?)
[«Els humans som incapaços de suportar gaire temps el sentiment de tragèdia; és una mena d'esperit de fènix. Aquest esperit pot ser favorable o no, forma part de les ganes de sobreviure... Tot i que també ha permès que ens fiquéssim en una guerra darrere l'altra. Però el cas és que només podem plorar una estona,

per dir-ho així, i ens acabem acostumant a les coses terribles, perquè només així la vida és suportable.» pp.201]

- El llibre planteja una qüestió molt interessant: els avanços tecnològics i científics ens han portat a la situació catastròfica amb què s'inicia la novel·la. Els personatges han de reinventar-se, tornar als processos primigenis, aprendre a fer moltes coses que desconeixien. Segons la teva opinió, quins són els valors que s'han de mantenir o que són útils respecte la nova societat per tirar endavant i quins val la pena canviar per avançar?

- Quin valor simbòlic creus que té la ceguesa que atribueix l'autor a tota la humanitat? Creus que té un valor de càstig?

[Quan Bill Masen es troba amb un cec de "tota la vida", aquest diu: "Ara veuran el pa que s'hi dona – va dir. Que es guardin la maleïda compassió per a ells, ara, prou que la necessitaran".]

1 En aquesta plana web (anglès) podeu trobar una compilació de tota la informació que apareix a la novel·la sobre els trífids: <https://triffids.guidesite.co.uk/triffids>

05 DESPRÉS DE LA LECTURA: CONVERSA LITERÀRIA

- Quin és el personatge que més t'ha agradat tenint en compte l'evolució que porta a terme des de la catàstrofe?
- Què destacaries de la novel·la?
- Una vegada llegida, creus que responia al teu horitzó d'expectatives? Respon als elements que sovint es relacionen amb la ciència-ficció o bé creus que correspon a un gènere en si mateix?

- Com aconsegueix Wyndham crear aquesta sensació de plausibilitat en els fets tan extraordinaris que explica? Cita uns quants elements.

Aquesta activitat pot ser plantejada com a debat a classe, on es van ampliant a través de les intervencions aquests elements i ampliant la comprensió del gènere. També pot ser un bon moment per parlar de la llista de lectures adjuntes a l'annex i que a priori pertanyen al mateix gènere. Han llegit alguna novel·la de les plantejades? Si és així, quines relacions s'estableixen amb *El dia dels trífids*?

06 ACTIVITATS OPTATIVES

- Escriu una ressenya pel blog de l'escola, la biblioteca o un blog fictici.
L'objectiu és no només consolidar la lectura, afavorir la capacitat de síntesi i l'habilitat argumentadora, sinó també veure diferents models de ressenya i quins són els elements més importants. Aquesta activitat es pot vincular també amb les noves tecnologies fent que la ressenya hagi de formar part d'una publicació a Instagram, un vídeo a Youtube o un post en un blog. En cada cas, segons el registre, pot ser interessant que vegin les diferències entre les ressenyes del món #bookstagramers, #booktubers o #bloggers i les ressenyes convencionals. Després de visualitzar els models i explicar a classe els elements que caracteritzen les ressenyes literàries, els alumnes hauran d'elaborar les seves pròpies ressenyes segons les indicacions del professor. En aquest cas pot ser interessant visualitzar quin tipus de ressenyes es fan en mitjans divulgatius però literaris, com per exemple els blogs o revistes especialitzades. Ho podem diferenciar de les que veiem per xarxes socials, explicar els registres més formals de l'expressió escrita com un estadi intermedi entre l'explicació més col·loquial d'un llibre i l'assaig científic.
- Conèixer els paratextos: Com s'edita un llibre?
Aquesta obra pot ser un bon exemple per introduir els alumnes al món dels paratextos i la circulació dels llibres. Podeu observar la reedició que ha fet *L'Altra Tribu* de l'obra de Wyndham, entendre què és una traducció revisada, el sentit de traduir un títol, com un llibre passa de la taula de l'autor fins a les nostres mans. En aquest cas es pot entrar fins i tot a considerar si el llibre és adult, juvenil, crossover...

Fins i tot es pot entrar en un debat més literari: per què algunes obres són necessàries i es reediten, i d'altres simplement desapareixen? Podem parlar fins i tot de la noció de clàssic, o de cànnon¹.

- Bitàcola de lectura

Tractant-se d'un llibre més llarg i d'una profunditat significativa, proposem equipar els lectors d'una bitàcola de lectura, que serà totalment lliure. Hi podran anar anotant fragments o frases que els semblin destacables, els hagin agradat, sorprès, xocat... També anotar-hi capítols significatius, fer paral·lelismes amb altres obres, amb la mateixa vida, així com anotar reflexions. Insistim en el caràcter lliure d'aquesta activitat, que servirà a l'hora de conversar i debatre sobre l'obra per tenir arguments més clars.

- El llibre era millor que la pel·lícula

Donat el cas que existeixen tantes adaptacions, des de 1962 fins a les sèries de televisió que es remunta als nostres dies, podria ser interessant visualitzar-ne alguna o fragments de la mateixa i comparar les dues obres. Podem començar amb una anàlisi més subjectiu o impressionista per saber què els ha agradat més, què canviarien... per passar a fer una anàlisi de com els dos llenguatges artístics es relacionen. Com aconsegueix crear l'adaptació aquesta sensació d'angoixa? I la sensació de plausibilitat? Com representen els personatges?

¹ Bloom, Harold (2012): *El canon occidental*. Barcelona: Anagrama

07 EL DIA DELS TRÍFIDS: UN LLIBRE MÉS ENLLÀ DE LA CLASSE DE LLENGUA I LITERATURA

Aquí us plantejem anar més enllà del debat literari per abordar l'obra des de diferents assignatures. A partir d'*El dia dels trífids* es pot passar a parlar de l'evolució de les espècies de Darwin, la teoria de la selecció natural, així com l'oportunisme de la ciència en la creació de noves espècies a favor del mercat i el risc d'aquestes empreses. Fins i tot la ciència-ficció també és un gènere molt útil per introduir les noves tecnologies als infants, i ens sembla destacable l'[article de la revista bibliònta](#) on analitza aquesta qüestió.

Aquesta novel·la, a més a més, explora amb deteniment la qüestió moral derivada de la catàstrofe que ha tingut lloc. *"No n'hi ha prou amb reconstruir el món: hem de començar a «pensar» de zero, cosa molt més difícil i molt més desagradable"*. Aquesta cita, que apareix al capítol La conferència, és una de les moltes referències que es fan al nou sistema de valors que ha d'imperar a la nova societat.

A partir d'aquestes premisses, a més de desenvolupar diversos temes de debat que s'expliciten més endavant, pot ser un punt de partida molt interessant per explicar l'ètica i la filosofia. En un món devastat que ha de tornar a començar de nou es pot reptar als alumnes a crear aquest nou sistema de valors i reflexionar sobre les qüestions que se'n deriven. Es pot reflexionar sobre el sistema de valors actual, quines coses donem per fetes, quines no ens semblen operatives, etc. Aquesta restauració provoca en la novel·la una nova onada d'ansia pel poder en comptes de crear una societat sense caure en els mateixos errors. Fins i tot, en el capítol *Retirada estratègica*, els militats asseguren voler tornar a instaurar el feudalisme.

08 MÉS ENLLÀ DEL LLIBRE: OBRIM DEBAT

«Saps perfectament que les dones poden fer anar les màquines

més complicades i delicades quan es prenen la molèstia d'intentar-ho. El que passa és que, generalment, us fa massa mandra prendre-us aquesta molèstia, i les circumstàncies no us hi obliguen. Per què us n'hauríeu de preocupar si tradicionalment la debilitat s'ha considerat una virtut femenina... i així podeu carregar la feina a un altre? [...] Les dues parts han acceptat l'engany de comú acord.» (pp.215)

- Cooker, en algunes intervencions, introdueix el tema del gènere en escena. Sovint, les declaracions que fa sorpenen, tenint en compte els debats feministes que tenim actualment. Pot ser un bon moment per discutir a classe els rols de gènere, els estereotips, el tractament de gènere que es fa a la novel·la, etc.

Parlant dels satèl·lits militars: «No, estic convençut que, després de tants anys de caminar per la corda fluixa va arribar un moment que... ens va fallar el peu». (pp.303)

- En aquesta novel·la es planteja una qüestió essencial: els avanços tecnològics o científics com una arma de doble fil que se'ns pot girar en contra. Què en pensen els alumnes?

09 ALTRES LECTURES DE CIÈNCIA-FICCIÓ

Isaac Asimov, *Trilogía de la fundación*

Alfred Bester, *El hombre demolido*

Ray Bradbury, *Fahrenheit 451*

Fredric Brown, *Marciano, ¡veta a casa!*

Karel Čapek, *La guerra de las salamandres*

Ted Chiang, *La historia de tu vida y otras historias*

Arthur C. Clarke, *Cita con Rama*

Ursula K. Le Guin, *Els desposseïts*

Cixin Liu, *Trilogía de los Tres cuerpos (El problema de los tres cuerpos, El bosque oscuro, El fin de la muerte)*

George Orwell, *Rebel·lió a la granja*

Manuel de Pedrolo, *Mecanoscrit del segon origen*

Frederik Pohl, *Pórtico*

Albert Sánchez Piñol, *La pell freda*

H. G. Wells, *La guerra dels móns*

John Wyndham, *Las crisàlides*